
Quickscan Lage Giessen 3 te Hoornaar

Ecologisch onderzoek naar beschermde natuurwaarden

Concept, 19 november 2009

ConceptKenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Verantwoording

Titel	Quickscan Lage Giessen 3 te Hoornaar
Opdrachtgever	Bloei Advies en Ontwikkeling
Projectleider	ir. A.W. (Arjan) van der Lee
Auteur(s)	mw. ing. M.M. (Margaret) Konings dhr. Drs. A.J.A. (Adrie) van Hooff
Uitvoering veldwerk	mw. ing. M.M. (Margaret) Konings
Projectnummer	4673399
Aantal pagina's	26 (exclusief bijlagen)
Datum	19 november 2009
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale versie. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
afdeling Water & Waterbouw
Rhijnspoor 209
Postbus 6
2900 AA Capelle aan den IJssel
Telefoon (010) 288 61 00
Fax (010) 288 61 66

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Natuurbeschermingswetgeving	7
1.3 Methode	8
2 Locatie, ontwikkeling en soorten.....	9
2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling	9
2.2 Overzicht van verwachte soorten	11
2.3 Samenvatting verwachte tabel 2/3 soorten	15
3 Toetsing Flora- en faunawet.....	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Overzicht effecten	17
3.3 Toetsing aanwezige soorten	18
3.3.1 Vleermuizen	18
3.3.2 Vogels	18
3.3.3 Amfibieën	19
3.3.4 Reptielen	19
3.3.5 Vissen.....	20
3.4 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	20
4 Conclusies en aanbevelingen	23
4.1 Conclusies	23
4.2 Aanbevelingen.....	24
5 Literatuur	25

Bijlage(n)

1. Overzichtskaart
2. Toelichting natuurbeschermingswetgeving
3. Toelichting mate van volledigheid van onderzoek door het Natuurloket

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de natuurbeschermingswetgeving voor het realiseren van aanleunwoningen aan de Lage Giessen perceel 3 en 5 te Hoornaar. Tevens worden de natuurbeschermingswetgeving en wijze van toetsing hieraan besproken.

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Bloei Advies en Ontwikkeling heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor een bestemmingsplanwijziging om 56 zorgwoningen te realiseren. De exacte werkzaamheden ten behoeve van de realisatie van de aanleunwoningen zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

Bij ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden. De verantwoordelijkheid hiervan ligt bij de initiatiefnemer.

In deze rapportage wordt daarom antwoord gegeven op de vragen:

- Welke natuurbeschermingswetgeving is van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De huidige natuurbeschermingswetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen als Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op een afstand van meer dan 4 kilometer genaamd 'Biesbosch' en op 7,5 kilometer ligt het Natura 2000-gebied de 'Donkse Laagten'. Gezien de aard van de werkzaamheden en de ligging van de Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied, wordt geen toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 uitgevoerd.

De planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* (EHS) vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Het plangebied ligt niet in en grenst niet aan een gebied dat is aangemerkt als EHS. De dichtstbijzijnde EHS in de buurt van Hoornaar ligt op circa twee kilometer afstand. Gezien de aard van de werkzaamheden en de afstand tot de EHS vindt geen toetsing plaats aan de EHS.

Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurbeschermingswetgeving is opgenomen in bijlage 2.

Samengevat is voor de beoogde ontwikkeling is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 8 oktober 2009
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen
- Vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ontwikkeling is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht van deze bronnen is opgenomen in hoofdstuk 4.

2 Locatie, ontwikkeling en soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

Om (globale) locaties aan te duiden, wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhok (124-432). Onderstaande figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.

Figuur 2.1 Ligging plangebied (globaal begrensd)

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Het plangebied is gelegen aan de Lage Giessen 3 in Hoornaar binnen de gemeente Giessenlanden. Het plangebied bestaat uit een braakliggend terrein. In het verleden stond op dit terrein een woonhuis. Dit is waargenomen door de uitgravingen in de bodem. Op de plaats waar het woonhuis heeft gestaan zijn veel jonge schietwilgen uitgelopen. Door het plangebied loopt de watergang de Kromme Giessen.

Figuur 2.2 Impressie van het plangebied. De foto's zijn genomen op verschillende plaatsen binnen het plangebied

ConceptKenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Het plangebied bestaat uit een rustig gelegen gebied gelegen aan de polder Lutjeswaard en nabij de polder Grootewaard. In deze polders worden regelmatig de Purperreiger en de Grote zilverreiger foeragerend waargenomen [www.waarneming.nl, 2009]. Op de locatie komen vrij weinig mensen, afgezien van enkele fietsers, wandelaars met hond en enkele spelende kinderen. In het plangebied staan verschillende oude en jongere bomen zoals Schietwilg, Knotwilg, Zomereik, Es, Zwarte els en Gewone esdoorn. Verder staan in het plangebied enkele struwelen zoals Vlier en Wilde Lijsterbes. Over de brug wordt dit deel van het plangebied beheerd. De ruigte wordt met enige regelmaat gemaaid en de knotwilgen worden geknot. Door dit deel van het plangebied ligt een fietspad. In de omgeving ligt een recreatieplan, natuurbad De Donk.

Beoogde ontwikkeling

Het voornemen is om op deze locatie verschillende in totaal 56 'zorg' woonhuizen te realiseren. In de categorie 'beschermde wonen' worden 36 woningen gerealiseerd en in de categorie 'beschut wonen' komen hier nog 24 woningen bij. Beschut wonen houdt in dat de bewoner gedeeltelijk zelfstandig woont. Beschermde wonen houdt in dat de bewoners constant zorg krijgen. Bij de toetsing is Tauw ervan uit gegaan dat alle bomen worden gekapt.

2.2 Overzicht van verwachte soorten

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermde). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de (strikt) beschermde soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Flora

Het Natuurloket geeft aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) slecht is onderzocht op de aanwezigheid van vaatplanten. Er zijn geen soorten aangetroffen die zijn opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet.

Tijdens het veldbezoek zijn geen (strikt) beschermde vaatplanten aangetroffen. Het plangebied is tevens niet geschikt voor (strikt) beschermde vaatplanten door de afwezigheid van geschikt biotoop.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Zoogdieren

Het Natuurloket geeft aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) slecht is onderzocht op de aanwezigheid van zoogdieren. Er is één soort aangetroffen die is opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet. Verwacht wordt dat het hier om een beschermde vleermuis gaat. Op basis van verspreidingsgegevens [Zoogdieratlas, 2009], het aanwezige biotoop en de aanwezigheid van lijnvormige structuren in het plangebied wordt verwacht dat het hier uitsluitend vleermuizen betreft. Doordat vleermuizen afwijkende eigenschappen hebben in vergelijking met grondgebonden zoogdiersoorten, worden ze in de volgende paragraaf als afzonderlijke groep behandeld.

De Waterspitsmuis en Noordse woelmuis komen beide niet voor in de nabijheid van het plangebied [Zoogdieratlas, 2009]. Het habitat in het plangebied is echter redelijk geschikt voor deze twee soorten. De Waterspitsmuis is sterk afhankelijk van ruig begroeide oevers en voldoende schuilmogelijkheid op de oevers. De Noordse woelmuis is sterk afhankelijk van hoge vegetaties en natte terreinen. De aanwezigheid van de Waterspitsmuis en de Noordse woelmuis in het plangebied wordt, op basis van het oriënterende veldbezoek, het aanwezige biotoop en de Zoogdieratlas, dan ook uitgesloten. Ook de aanwezigheid van overige (strikt) beschermde grondgebonden zoogdieren kan op basis van het oriënterende veldbezoek, het aanwezige biotoop en de Zoogdieratlas worden uitgesloten.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Alle vleermuizen die voorkomen in Nederland zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet.

Zoals in paragraaf 2.3.2 staat beschreven, geeft het Natuurloket aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) slecht is onderzocht op de aanwezigheid van zoogdieren. Er is volgens Natuurloket één soort aangetroffen die is opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet.

Het plangebied kan echter door de aanwezigheid van bomen, grasland en de nabijheid van bebouwing en het water Kromme Giessen gebruikt worden door verschillende vleermuissoorten. Op basis van verspreidingsgegevens [Limpens *et al*, 2004 en Mostert, 2008] en het aanwezige biotoop kunnen de volgende soorten mogelijk in of nabij het plangebied voorkomen: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis en Gewone grootovleermuis. De bomen in het plangebied kunnen onderdeel uitmaken van een foerageergebied, vliegroute en/of paarplaats van in het plangebied voorkomende vleermuissoorten. Aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen in het plangebied, van gebouwbewonende soort zijn uitgesloten. Bebouwing is niet aanwezig in het plangebied. Geschikte boomholten voor boombewonende soorten kunnen binnen het plangebied niet worden uitgesloten.

ConceptKenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

De Rosse vleermuis kan in de nabijheid van het plangebied worden aangetroffen, echter van deze soort wordt geen binding met het plangebied verwacht.

Samengevat kan het plangebied door de aanwezigheid van geschikte lijnvormige elementen, bosschages, grasland, water dienen als vliegroute, foerageergebied, verblijfplaats en/of paarplaats van bovengenoemde vleermuissoorten.

Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode (voor de meeste soorten globaal van 15 maart tot 15 juli). Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten (bijvoorbeeld Buizerd, Boomvalk en Ooievaar) jaarrond beschermd. Deze vogelsoorten gebruiken hun nest gedurende het hele jaar. Betreffende deze soorten heeft recentelijk een categorisering “vaste nesten 1 t/m 5” plaatsgevonden. Een gedetailleerde beschrijving van deze categorieën en een overzicht van de betreffende soorten is opgenomen in bijlage 2.

Er zijn aan de hand van het Natuurloket weinig gegevens bekend van het voorkomen van broedvogels in kilometerhok (124-432). De bomen, bosschages, vegetatie en bebouwing in het plangebied en directe omgeving bieden geschikte nestlocaties voor broedvogels. Ook voor weide- en watervogels biedt het plangebied en nabije omgeving voldoende geschikte broedmogelijkheden.

Vaste verblijfplaatsen van jaarrond beschermde vogelsoorten –categorie 1 t/m 5– worden, op basis van het aanwezige biotoop in het plangebied, verwacht in het plangebied. Het bosje in het midden van het plangebied is mogelijk geschikt voor nesten van de Buizerd, Ransuil, spechten en/of de Boomvalk. Het overige deel van het plangebied bevat geen geclusterde bomen, waardoor jaarrond beschermde nesten daar niet worden verwacht.

Amfibieën

Het Natuurloket geeft aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) niet is onderzocht op de aanwezigheid van amfibieën. Door de aanwezigheid van de vele watergangen in het plangebied en de directe omgeving, is het plangebied geschikt voor beschermde amfibieën. Gezien de verspreidingsgegevens van de omgeving van het plangebied komen de Heikikker, Poelkikker en Rugstreeppad in de directe omgeving van Gorinchem voor [Ravon, 2009].

Waarnemingen van de Rugstreeppad en de Heikikker in soortgelijk habitat rond Leerdam zijn eveneens bekend. Op basis van het oriënterend veldbezoek, het Natuurloket, verspreidingsgegevens van Ravon en het aanwezige biotoop kan de aanwezigheid van de Heikikker, Rugstreeppad en in mindere mate de Poelkikker in het plangebied niet worden uitgesloten.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

De Rugstreeppad wordt aangetroffen op zandige terreinen, heidevelden, akkers en klei- en veengronden. Voor de voortplanting is de Rugstreeppad afhankelijk van relatief ondiepe wateren die snel opwarmen. Het grasland en de aanwezige ondiepe watergang in het plangebied zijn geschikt als habitat voor deze soort.

De Heikikker komt voornamelijk voor in vochtige heidegebieden en in hoog- en laagveengebieden. Ook wordt de Heikikker aangetroffen in vochtige schraalgraslanden en komkleigebieden. De aanwezigheid van laag struweel en hoge kruidachtige vegetatie is hier van belang. Het voortplantingsbiotoop bestaat uit ondiepe stilstaande wateren met oevervegetatie. Het plangebied bevat een ondiepe watergang met hoge kruidachtige vegetatie (ondiep stilstaand water met oevervegetatie) voor de Heikikker.

De Poelkikker heeft een voorkeur voor onbeschaduwde wateren. De oeverzone moet bij voorkeur goed begroeid zijn en het water maakt deel uit van een groter complex van wateren. Het water dient voedselarm en helder te zijn. De watergangen, stroming en oeverzones in het plangebied langs de Kromme Giessen zijn redelijk geschikt habitat voor deze soort, gezien het randgebied van de verspreiding van de soort (het oosten en zuiden van Nederland) kan het niet worden uitgesloten dat de Poelkikker voorkomt in en in de omgeving van het plangebied

Samengevat biedt het plangebied geschikt voortplantingshabitat en tevens geschikte winterverblijfplaatsen (in de vorm van struiken en bosschages) voor de genoemde (strikt) beschermde amfibieën.

Reptielen

Het Natuurloket geeft aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) niet is onderzocht op de aanwezigheid van reptielen. Gebaseerd op het oriënterende veldbezoek, het aanwezige biotoop in het plangebied en de verspreidingsliteratuur [Ravon, 2007] is het mogelijk dat de beschermde Ringslang in directe omgeving voor kan komen.

De aanwezigheid van overige (strikt) beschermde reptielen kan, op basis van ongeschikt biotoop worden uitgesloten. Vegetatie die voldoende schuilmogelijkheden biedt en tevens voldoende open is om te kunnen zonnen en snel opwarmen is aanwezig in het plangebied. Verstoring van fietsers en wandelaars met hond en spelende kinderen vindt plaats waardoor het gebied niet geschikt is als rust- en vaste verblijfplaatsen. Voor de Ringslang is het plangebied om die reden alleen geschikt als foerageergebied.

Tijdens het oriënterend veldbezoek, waren de weersomstandigheden ongeschikt (temperatuur van circa 15°C en regenval) zijn geen ringslangen waargenomen. Verwacht wordt dat het plangebied als foerageergebied wordt gebruikt door een klein aantal ringslangen. De Kromme Giessen is hiervoor geschikt. Goede schuilplaatsen en broedmogelijkheden bevinden zich niet in het plangebied. Jagende exemplaren in lage dichtheden zijn moeilijk te inventariseren. Dat de Ringslang toch af en toe het naastgelegen poldergebied gebruikt wordt bevestigd door een aantal waarnemingen van amateurs [Waarneming.nl].

Concept

 Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Vissen

Het Natuurloket geeft aan dat het betreffende kilometerhok (124-432) niet is onderzocht op de aanwezigheid van vissen. De Kromme Giessen stroomt door het plangebied. Deze watergang is geschikt als habitat voor de Kleine modderkruiper en voor de Bittervoorn [www.ravon.nl].

Tot op heden is niet bekend of oevers van de Kromme Giessen worden meegenomen binnen het te realiseren 'zorg' project. In deze rapportage wordt uitgegaan van een worstcasescenario.

Overige ongewervelden

Als ongewervelden worden door de Flora- en faunawet verschillende dagvlinders, libellen, enkele kevers, weekdieren en een kreeftachtige beschermd. Het plangebied en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschaps)elementen. De aanwezigheid van en effecten op deze soorten worden dan ook uitgesloten.

2.3 Samenvatting verwachte tabel 2/3 soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek zijn in de onderstaande tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn de zwaardere beschermde soorten opgenomen (Flora- en faunawet tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt, zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (tabel 2/3 of kwalificerend voor Natura 2000-gebied) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Flora	<i>Geen tabel 2- of 3-soorten verwacht</i>
Zoogdieren	<i>Geen tabel 2- of 3-soorten verwacht</i>
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis, Rosse vleermuis (allen tabel 3)
Vogels (broedvogels)	Meerdere soorten broedvogels verwacht
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	Meerdere soorten vogels met vaste verblijfplaats
Reptielen	Ringslang (tabel 3)
Amfibieën	Rugstreeppad, Heikikker en in mindere mate wordt de Poelkikker verwacht (allen tabel 3)
Vissen	Kleine modderkruiper (tabel 2) en de Bittervoorn (tabel 3)
Overige ongewervelden	<i>Geen tabel 2- of 3-soorten verwacht</i>

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vragen: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en is hiervoor een ontheffing van die wet noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 2.

3.2 Overzicht effecten

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente effecten. Dit zijn:

Tijdelijke effecten:

- Geluid en trillingen bij grondwerken
- Licht tijdens de bouwfase
- Trillingen bij (mogelijke) realisatie damwanden
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen

Permanente effecten:

- Kap van bomen en struwelen
- Herplanten 'compensatie' bomen
- Demping van ondiepe watergang
- Op de locatie van de woningen kunnen geen bomen meer groeien

3.3 Toetsing aanwezige soorten

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en).

Zowel de Flora- en faunawet als de Natuurbeschermingswet 1998 gaan uit van het voorzorgsbeginsel en stellen dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn.

3.3.1 Vleermuizen

Het plangebied en de omgeving van het plangebied is geschikt voor verschillende soorten vleermuizen, namelijk Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger. Het plangebied kan dienen als foerageergebied, paarplaats of het kan onderdeel uitmaken van een vliegroute.

Bij uitvoering van de werkzaamheden worden alle jonge en oude bomen gekapt. Hierdoor kan het leefgebied van de voorkomende vleermuizen aangetast worden.

De meeste vleermuissoorten zijn zeer gevoelig voor licht. Om negatieve effecten door verlichting te voorkomen, dienen de werkzaamheden overdag te worden uitgevoerd en dient geen verlichting van avond- tot ochtendschemer te worden gebruikt.

Negatieve effecten op vleermuizen en hun leefgebied zijn bij doorgang van de werkzaamheden niet uitgesloten. Hierdoor is nader onderzoek noodzakelijk naar het voorkomen van vleermuizen binnen het plangebied.

3.3.2 Vogels

Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Deze periode loopt globaal van 15 maart tot 15 juli, maar ook buiten deze periode zijn broedende vogels en hun functionele leefomgeving beschermd. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Een overzicht is opgenomen in bijlage 2.

Broedvogels

Het plangebied en de directe omgeving hiervan biedt goede mogelijkheden voor water- en oevergebonden broedvogels als de Meerkoet, Waterhoen en Wilde eend. Ook broedvogels die gebruik maken van struiken, bomen en andere vegetatie als nestplaats worden verwacht in het plangebied. De werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de bouw dienen gezien te worden als een voor vogels versturende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen te starten of te worden uitgevoerd. Op deze manier kunnen mogelijke effecten op de aanwezige broedvogels in het plangebied worden uitgesloten.

ConceptKenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestlocatie

Nesten van vogels die hun verblijfplaats jaarrond gebruiken worden uitsluitend verwacht in grote(re) bomen. Alleen het bosje in het midden van het plangebied is, door de aanwezigheid van enkele grote bomen, mogelijk geschikt voor jaarrond beschermde vogelsoorten. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten kan daarom niet worden uitgesloten.

Wanneer onverhoopt toch bomen worden verwijderd in het plangebied dient nader onderzoek naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten uitgevoerd te worden. De bomen en de omgeving dienen dan door een terzake kundige¹ te worden gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten en spechtenholten.

3.3.3 Amfibieën

De aanwezigheid van de Rugstreeppad en de Heikikker en in mindere mate en Poelkikker in het plangebied kan niet worden uitgesloten. Tijdens de herinrichting van het plangebied worden werkzaamheden uitgevoerd die aantasting van deze soorten kunnen veroorzaken. Het vergraven van bestaande watergangen, het afgraven van oevers en het verwijderen van vegetatie veroorzaakt mogelijke effecten op de Rugstreeppad, Heikikker en de Poelkikker. De watergangen en weilanden in het plangebied kunnen (voortplantings)habitat bieden aan de genoemde soorten. Tevens is voldoende overwinteringshabitat aanwezig.

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van de Rugstreeppad, Heikikker en de Poelkikker in het plangebied dient daarom te worden uitgevoerd.

3.3.4 Reptielen

Meerdere amateurwaarnemingen van de Ringslang zijn bekend in de naastgelegen polders van Leerdam. Hierdoor kan het niet uitgesloten worden zijn dat de Ringslag ook voor kan komen in polder Lutjeswaard. De Ringslang gebruikt mogelijk het plangebied alleen als foerageergebied.

Foeragerende ringslangen in het plangebied kunnen door de werkzaamheden worden verstoord. Mitigerende maatregelen dienen te worden getroffen om dit te voorkomen. Zo kan in het winterseizoen worden gewerkt wanneer de Ringslang niet actief is. Om te zorgen dat het gebied ook in de toekomst nog geschikt is voor de Ringslang kan een groene zone langs de Kromme Giessen worden aangelegd in het gebied.

Als de voorgenomen werkzaamheden zich beperkt tot ruim voor de oeversrand is nader onderzoek naar het voorkomen van de Ringslang niet noodzakelijk. Indien het voornemen zich tot aan de oevers uitstrekt is nader onderzoek noodzakelijk naar het voorkomen van de Ringslang.

¹ Onder een ter zake kundige wordt verstaan een persoon die:

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) Ecologie en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.)

3.3.5 Vissen

De aanwezigheid van de Kleine modderkruiper (tabel 2) en de Bittervoorn (tabel 3) in de Kromme Giessen kan niet worden uitgesloten. Net als voor de Ringslang geldt voor deze beschermde vissen of de voorgenomen werkzaamheden zich beperken tot ruim voor de oeverrand. Dan is nader onderzoek niet noodzakelijk. Indien de werkzaamheden zich tot aan de oevers en in het water optrekken is nader onderzoek noodzakelijk naar het voorkomen van beschermde vissen. Het verstoren en/of doden van individuen van beide soorten kan dan niet worden uitgesloten doordat watergangen worden vergraven tijdens de bouw/herinrichting.

3.4 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een ontheffingsplicht geldt en of het aannemelijk is dat deze verkregen zal worden.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2- en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Flora- en faunawet soorten (tabel 2 en/of 3) die mogelijk geschaad worden tijdens de herinrichting van Lage giessen

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*
Broedvogels, tijdens broedseizoen	Meerdere soorten broedvogels	Geen (aantasting van) vogels tijdens broedseizoen mits uitvoering buiten broedseizoen
Vogels met vaste nestlocatie	Meerdere soorten jaarrond beschermde vogelsoorten die een nest hebben in bomen	Artikel 11, Nader onderzoek nodig
Reptielen	Ringslang	Geen aantasting mits een groene zone wordt behouden langs de oevers voor migratie, wel goedkeuring vragen. Bij aantasting van de watergang, Artikel 11, Nader onderzoek nodig
Amfibieën	Rugstreeppad, Heikikker, Poelkikker	Artikel 11, Nader onderzoek nodig
Vissen	Kleine modderkruiper, Bittervoorn	Bij geen aantasting van de watergang, geen onderzoek noodzakelijk. Bij aantasting van de watergang, Artikel 11, Nader

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbeperingen*
		onderzoek nodig
Overige soorten	Geen (aantasting van) tabel 2- en/of 3-soorten	Niet van toepassing

***Toelichting verbodsbeperingen tabel:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij het aanvragen van een eventuele ontheffing dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. Uitsluitend als de beoogde ontwikkeling 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is, is het mogelijk op basis van voldoende en actuele gegevens.

Bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen kan een aantasting van de 'functionele omgeving' van de verblijfslocaties worden voorkomen en daarmee een overtreding van de verbodsbepering van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Bij voldoende mitigerende maatregelen is een ontheffing niet nodig. De mitigerende maatregelen dienen wel beoordeeld te worden door het Ministerie van LNV. Dit dient te gebeuren door het indienen van een ontheffingsaanvraag, waarbij de goedkeuring van de mitigerende maatregelen gegeven wordt in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag. Dit is nodig bij de mitigatiemaatregelen voor Ringslang. In een later stadium kan dit ook nodig zijn voor amfibieën en de Bittervoorn.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

4 Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van Bloei Advies en Ontwikkeling heeft Tauw onderzoek gedaan in de vorm van een quickscan, naar de consequenties van de Flora- en faunawet op de voorgenomen realisatie van 56 'zorg' woningen aan de Lage Giessen te Hoornaar.

4.1 Conclusies

Op grond van de beschikbare gegevens, het oriënterend veldbezoek en de uitgevoerde toetsing worden de volgende conclusies getrokken:

- Het plangebied en de omgeving van het plangebied is geschikt voor verschillende soorten vleermuizen, namelijk Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Laatvlieger. Het plangebied kan dienen als foerageergebied, paarplaats of het kan onderdeel uitmaken van een vliegroute.
Negatieve effecten op vleermuizen en hun leefgebied zijn bij doorgang van de werkzaamheden niet uitgesloten. Nader onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen en de functie dat het plangebied vervult voor de aanwezige soorten is noodzakelijk
- Het plangebied is geschikt voor het voorkomen van broedvogels. Alle broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan zijn beschermd tijdens het broedseizoen volgens de Flora- en faunawet. Dit loopt globaal van maart tot en met juli. Ook buiten deze periode zijn nestlocaties van broedende vogels en de functionele omgeving hiervan beschermd.
De werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd, om verstoring en aantasting van broedvogels en hun functionele leefomgeving te voorkomen
- Binnen het plangebied staan verschillende hoge en oudere bomen. Geschikte verblijfplaatsen in het plangebied blijven door het voornemen niet gehandhaafd en worden hierdoor aangetast.
Nader onderzoek naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelsoorten is noodzakelijk. Voordat de bomen gekapt worden dienen deze te worden geïnventariseerd (door een terzake kundige) op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten
- Verschillende (strikt) beschermde amfibieën zoals de Heikikker, Rugstreeppad en de Poelkikker kunnen voorkomen in naastgelegen polders (Polder Lutjeswaard en polder Grootewaard). De Heikikker is van deze soorten het meest waarschijnlijk in de omgeving van het plangebied.
Nader onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde amfibieën in en om het plangebied is noodzakelijk

- De Ringslang is in een naast gelegen polder waargenomen. Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor de Ringslang. Met mitigatiemaatregelen zijn de effecten voor deze soort goed te voorkomen.
Als de voorgenomen werkzaamheden zich beperken tot ruim voor de oevers is nader onderzoek naar het voorkomen van de Ringslang niet noodzakelijk. Indien het voornemen, de bouw van 56 'zorg' woningen, zich tot aan de oevers uitstrekt is nader onderzoek noodzakelijk naar het voorkomen van de Ringslang.
Geadviseerd wordt om de mitigatie uit te werken en te laten toetsen. In de nieuwe situatie kunnen voor de Ringslang mest-, compost- en/of bladhopen aangelegd worden op relatief beschutte plaatsen met weinig verstoring
- De kromme Giessen stroomt door het plangebied. De aanwezigheid van de beschermde vissen zoals de Kleine modderkruiper en de Bittervoorn kan in de Kromme Giessen niet worden uitgesloten.
Indien de werkzaamheden zich uitstrekken tot aan de oeverzone en in het water moet tevens een nader onderzoek uitgevoerd worden naar de aanwezigheid van beschermde vissen en de functie dat het plangebied vervult voor de aanwezige soorten
- Gedurende de werkzaamheden is voor alle in het plangebied aanwezige dier- en plantensoorten de zorgplicht van kracht. Er is geen ontheffing nodig voor de aanwezige tabel 1-soorten

4.2 Aanbevelingen

Ongeacht of er mitigerende maatregelen uitgevoerd moeten worden tijdens de realisatie van het gebouw, kan in het nieuw te bouwen gebouw ruimte worden gemaakt voor vleermuizen. Om het groene karakter van de zorgwoningen extra ondersteuning te geven en een extra educatief karakter aan de zorgwoningen te geven, kunnen bijvoorbeeld enkele vleermuisverblijfplaatsen worden ingebouwd in de muur. Hiervoor zijn interessante modellen en ideeën aanwezig in de markt. Naast een ondersteuning van het groene karakter van de zorgwoningen wordt dan tevens gezorgd voor een ondersteuning van vleermuizen door het creëren van het aantal potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen, welke door de huidige nieuwbouwtechnieken (in algemene zin) dreigen te verdwijnen.

Met de toekomstige inrichting van het plangebied kan, naast het in tact laten van bestaande elementen, tevens rekening worden gehouden met nieuwe kansen voor natuur in algemene zin. Zo kunnen op flauwe taluds bij een goed beheer op de overgangszone van water naar land een bijzondere vegetatie ontwikkelen. Bovendien bieden dergelijke zones mogelijkheden voor diverse soorten vissen, amfibieën en libellen.

5 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]
Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

Concept

Kenmerk R001-4673399MGK-mya-V01

Internetbronnen

- www.minInv.nl
- www.natuurloket.nl
- www.ravon.nl
- www.vleermuis.net
- www.vzz.nl
- www.provincie-zuidholland.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.waarneming.nl

Bijlage

1

Overzichtskaart

Bijlage

2

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele omgeving van een aantal soorten jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alléén toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van LNV. De noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een ontheffing is gekoppeld aan de uitvoeringsfase.

Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

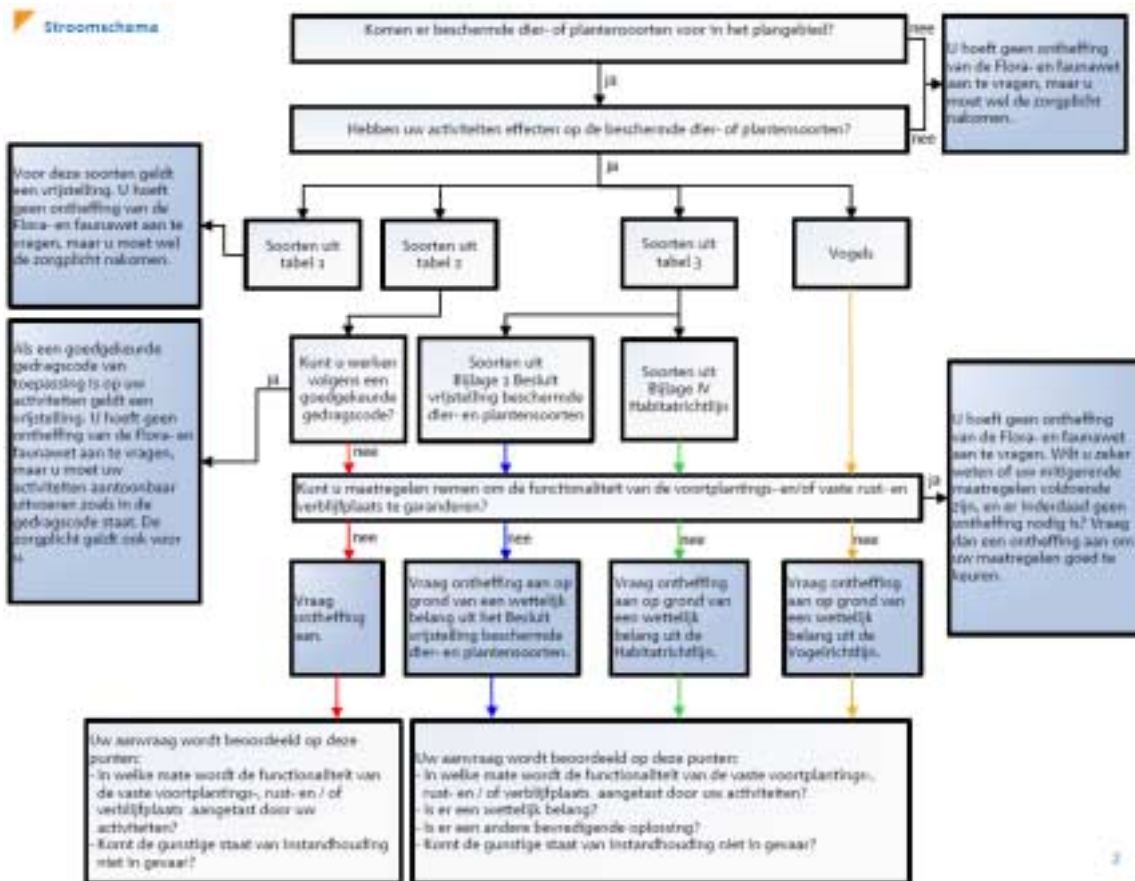
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2 of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van LNV (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd:

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mogen worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de werkzaamheden 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van LNV in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de "gunstige staat van instandhouding" van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van LNV eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort²:

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

Voor tabel 3-soorten uit de Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan o.a. gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

² De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen.

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit zijn de rust- en verblijfplaatsen én functionele omgeving van de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw*. Deze soorten zijn onderverdeeld in categorie 1 t/m 4.

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt in principe géén ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten, waardoor de Minister enkel ontheffing verlenen kan voor overtreding van artikel 10 (opzettelijk verontrusten) nádat de uitgebreide toets doorlopen is. In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels kan een mitigatieplan worden opgesteld en goedgekeurd door het Ministerie van LNV waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig, om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden.

Een ontheffing wordt voor ontwikkelingen wordt alleen verleend indien aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Naast de bovenstaand genoemde jaarrond beschermde rust- en verblijfplaatsen, kunnen de rust- en verblijfplaatsen van de een groot aantal andere soorten óók jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. Het gaat om de volgende (categorie 5) soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huismus, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenavalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht*.

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet gedurende het gehele seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil). Deze categorieën vindt u terug in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten'.

In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. Artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken."

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is."

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermd soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt geschaard. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijstsoorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist. Dit is echter geen vaststaand feit.

Bijlage

3

Toelichting mate van volledigheid van onderzoek door het
Natuurloket

Bron: www.natuurloket.nl

De gegevens die Het Natuurloket levert zijn afkomstig van de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's), die zijn verenigd in de Stichting VeldOnderzoek Flora & Fauna (VOFF).

De databank van Het Natuurloket is niet compleet. Naar schatting bevat de databank 90% van alle beschikbare waarnemingen. Vooral op lokaal/regionaal niveau, bijvoorbeeld in Limburg, kunnen gegevens ontbreken. Er wordt voortdurend gewerkt om de databank van Het Natuurloket verder uit te breiden.

Vaatplanten (FLORON)

Per regio is het gemiddelde aantal aangetroffen plantensoorten per kilometerhok gegeven. Dit aantal is afhankelijk van onder andere bodemtype, waterhuishouding, schaal van het landschap en bodemgebruik. Daarom is de indeling van Nederland in 38 ecodistricten gebruikt als regio-indeling. Voor de mate van volledigheid zijn vier klassen onderscheiden:

- Niet onderzocht: er zijn geen waarnemingen gedaan
- Slecht onderzocht: het aantal soorten per kilometerhok is kleiner dan 26, of als het aantal soorten kleiner is dan het gemiddelde van het ecodistrict min twee maal de standaarddeviatie
- Goed geïnventariseerd: het aantal soorten is groter dan het gemiddelde van het ecodistrict minus de standaarddeviatie
- Matig onderzocht: alle andere gevallen

Het gemiddeld aantal aangetroffen soorten per kilometerhok loopt van 127 (grote, recente polders) tot 306 (kalkrijke duinen).

Zoogdieren (VZZ)

Van zoogdieren bestaat geen landsdekkende informatie over het voorkomen van soorten op kilometerhokniveau. De soortenlijst van dit kilometerhok geeft dus niet de werkelijke situatie weer. Voor een betrouwbaar beeld dient ter plaatse een inventarisatie uitgevoerd te worden.

Broedvogels (SOVON)

In de jaren 1998-2000 is er in het kader van het Atlasproject van de Nederlandse Broedvogels in geheel Nederland gewerkt aan het vergaren van broedvogeldata op het niveau van kilometerhokken. In besloten tot halfopen landschappen wordt 70-80% van de werkelijk in een kilometerhok aanwezige soorten vastgesteld. In open landschappen wordt uitgegaan van minimaal 80-100%. Een kilometerhok waar atlaswerk heeft plaatsgevonden wordt als redelijk onderzocht gekwalificeerd.

Het Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels (LSB) is in zijn huidige opzet in 1996 van start gegaan. Het richt zich op het jaarlijks verzamelen van de aantallen broedgevallen van in kolonies broedende soorten en de aantallen broedgevallen van zeldzame soorten. Van een selectie van zeldzame broedvogelsoorten wordt hierbij ook de verspreiding jaarlijks in kaart gebracht. Van de kolonievogelsoorten mag uitgegaan worden van een vrijwel landdekkende inventarisatie.

Een kilometerhok is goed onderzocht als er na 1993 drie of meer keren een kolonie- en/of zeldzame soort is gemeld.

Het Broedvogel Monitoring Project (BMP) is in 1984 van start gegaan en heeft tot doel het aantal veranderingen van min of meer algemene vogelsoorten te volgen. In vaste proefvlakken van 15 tot 500 hectare groot verspreid over Nederland wordt jaarlijks een vaste selectie aan soorten onderzocht. De selectie van soorten kan bestaan uit alle soorten of uit een set van bijzondere soorten, bijvoorbeeld alleen weidevogels (BMP-W). Als een proefvlak meerdere kilometerhokken snijdt zijn de aanwezige soorten in het proefvlak naar elk betrokken kilometerhok gekopieerd. Een kilometerhok is goed onderzocht als er na 1995 twee keer een proefvlak is onderzocht. Als er een BMP-W proefvlak is onderzocht is het kilometerhok redelijk onderzocht.

Wintervogels (SOVON)

Watervogels

Vanaf seizoen 1992/93 is de coördinatie van de watervogeltellingen ondergebracht bij SOVON. Het gaat daarbij om de maandelijkse ganzen- en zwanentellingen, maandelijkse tellingen van de Zoete Rijkswateren, de midwintertelling in januari en tellingen in de Waddenzee. Bij een evaluatie van deze verscheidenheid aan watervogelprojecten, bleek de genoemde opzet niet geheel te voldoen. Door de projectgewijze aanpak bleef de informatie over het voorkomen van watervogels versnipperd. Met ingang van het winterhalfjaar 2000/01 is het netwerk aan telgebieden uitgebreid, wordt het merendeel van de belangrijke watervogelgebieden in het winterhalfjaar maandelijks geteld en worden alle projectresultaten in een gezamenlijk rapport opgenomen.

Onderzoekskwaliteit:

- Een kilometerhok is goed onderzocht als er >25 maanden geteld is in de laatste 5 jaar
- Als er >10 en <25 maanden is geteld in de laatste 5 jaar is het hok redelijk onderzocht
- >5 en <10 maanden geteld is matig onderzocht

Punt Transect Tellingen (PTT): het Punt Transect Tellingen project (PTT) is het oudste monitoringproject van SOVON en werd in 1978 in het leven geroepen omdat van veel, vooral algemeen voorkomende, wintervogels vrijwel niets bekend was over de aantalsontwikkelingen binnen Nederland. De doelstellingen van het door SOVON en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) opgezette project waren

- (a) het volgen van de aantalsontwikkelingen van zoveel mogelijk soorten winter- en trekvogels door de jaren heen, zo mogelijk in relatie tot de achterliggende oorzaken en
- (b) het volgen van de veranderingen in de verspreiding van winter- en trekvogels. De uitvoering van het project is op alle punten gestandaardiseerd en houdt in dat waarnemers puntsgewijs op een vaste route gedurende een vaste tijd alle vogels tellen.

Onderzoekskwaliteit: Als er minimaal 2 punten meerjarig zijn onderzocht is het kilometerhok matig onderzocht. In alle andere gevallen is het kilometerhok slecht onderzocht.

Reptielen en Amfibieën (RAVON)

De onderzoeksintensiteit voor reptielen en amfibieën is hoofdzakelijk gebaseerd op het aantal waarnemingen van de betreffende soortgroep (amfibieën of reptielen) per kilometerhok. Daarnaast is in de beoordeling meegewogen of de waarnemingen voldoende goed verspreid zijn over de seizoenen en over de aangetroffen soorten. De methodiek is toegelicht in een artikel in het RAVON tijdschrift (R. Creemers & J. van Delft, 2001, Dataverzameling en inventarisatieactiviteit in Nederland. RAVON 12, blz. 46-53.)

Vissen (RAVON)

De inventarisatieactiviteit voor vissen is hoofdzakelijk gebaseerd op het aantal aangetroffen soorten en het aantal bezoeken per kilometerhok. De methodiek dient nog nader verfijnd te worden. In de goed onderzochte hokken wordt een goed beeld verwacht van de kwalitatieve samenstelling van de visfauna in de genoemde onderzoeksjaren. Aanvullingen op deze soortenlijst kunnen voornamelijk nog verwacht worden bij toepassing van andere vismethodieken en/of veranderende milieumomstandigheden of uitbreiding van verspreidingsgebieden van individuele soorten. Van de redelijk onderzochte hokken wordt geen volledig beeld verwacht van de kwalitatieve samenstelling van de visfauna. Aanvullingen kunnen verwacht worden door meer veldwerk, toepassing van andere vismethodieken en/of veranderende milieumomstandigheden of uitbreiding van verspreidingsgebieden van individuele soorten. Slecht of niet onderzocht zijn alle kilometerhokken die niet in een van beide bovengenoemde categorieën vallen. In deze kilometerhokken is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

De waarnemingen in het databestand van RAVON hebben hoofdzakelijk betrekking op vangsten met een steeknet. Elk vangstmiddel is echter selectief: het steeknet levert vooral veel jonge vis op en kleinere vissoorten. Juist veel van deze kleinere soorten vallen onder de Flora- en faunawet of de Habitatrichtlijn. Het schepnet is met name geschikt voor kwalitatieve bemonstering van kleinere watertypen als beken, sloten, weteringen en poelen. Voor meer kwantitatieve bemonsteringen worden doorgaans andere methodieken toegepast.

Dagvlinders (De Vlinderstichting)

Dagvlinders vliegen niet gedurende het gehele jaar. Sommige soorten vliegen in een generatie, die vaak niet meer dan vier tot zes weken als vlinder aanwezig is. De waarnemingen zijn gebaseerd op de waarnemingen van vlinders en slechts incidenteel op die van eitjes, rupsen of poppen. De momenten in een jaar dat in een kilometerhok naar vlinders is gekeken bepaalt dus de kans dat de aanwezige soorten allemaal gezien zijn. Voor de bepaling van de volledigheid van het onderzoek is dan ook gekeken naar de hoeveelheid waarnemingen in een kilometerhok en het aantal maanden dat er waarnemingen zijn gedaan.

- Matig onderzocht: minder dan 10 waarnemingen uit maximaal een maand
- Redelijk onderzocht: minder dan 10 waarnemingen uit 2 of 3 maanden, minder dan 26 waarnemingen uit 1 maand
- Goed onderzocht: waarnemingen uit meer dan 3 maanden, meer dan 10 waarnemingen uit 2 of 3 maanden of meer dan 25 waarnemingen uit minimaal 1 maand

Libellen (EIS Nederland)

Libellen vliegen niet gedurende het gehele jaar. De meeste soorten vliegen in een generatie, die vaak niet meer dan zes tot acht weken als libel aanwezig is. De waarnemingen zijn gebaseerd op de waarnemingen van libellen en slechts incidenteel op die van larven of larvenhuidjes. De momenten in een jaar dat in een kilometerhok naar libellen is gekeken bepaalt dus de kans dat de aanwezige soorten allemaal gezien zijn.

Voor de bepaling van de volledigheid van het onderzoek is dan ook gekeken naar de hoeveelheid waarnemingen in een kilometerhok en het aantal maanden dat er waarnemingen zijn gedaan.

- Matig onderzocht: minder dan 10 waarnemingen uit maximaal een maand
- Redelijk onderzocht: minder dan 10 waarnemingen uit 2 of 3 maanden, minder dan 26 waarnemingen uit 1 maand
- Goed onderzocht: waarnemingen uit meer dan 3 maanden, meer dan 10 waarnemingen uit 2 of 3 maanden of meer dan 25 waarnemingen uit minimaal 1 maand

Overige ongewervelde (EIS Nederland)

Deze groep is een samenvatting van zes verschillende groepen met beleidsrelevante soorten (de Habitatrichtlijn, de Flora- en faunawet en de Rode Lijst). De groepen die hierin verwerkt zijn: bijen, kevers, mieren, medicinale bloedzuiger, mollusken en rivierkreeften van de Habitatrichtlijn. Omdat het groepen betreft met een ver uiteenlopende biologie en ecologie zijn de methoden en perioden van waarnemen en gegevens verzamelen niet eenduidig. Bovendien betreft het hier gepresenteerde bestand een opsomming van deze verschillende groepen. Daardoor kan een indicatie voor de bepaling van de volledigheid niet gegeven worden. Deze indicatie zal wel per groep uitgesplitst gegeven worden in de offerte van EIS.